

Justitiedepartementet
Via e-post
Ju.registrator@regeringskansliet.se

Stockholm
2019-04-01

Ert dnr
Ju2018/05292/L4

Vårt dnr
2018/220

Remiss av betänkandet Kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen (SOU 2018:82)

Näringslivets Regelrådet NNR fått det aktuella ärendet på remiss och vi önskar att framföra följande synpunkter.

I det aktuella betänkandet presenteras ett flertal kompletterande förslag till den säkerhetsskyddslag som började gälla fr.o.m. den 1 april 2019. Betänkandet innehåller ett flertal förslag som främst berör nationell säkerhet i bred bemärkelse, medan vi främst ser en anledning att kommentera de förslag som kan beröra företag och som direkt eller indirekt faller under beräkningens begrepp verksamhetsutövare.

En övergripande synpunkt som kan resas mot förslaget är att det skulle innebära att företag med affärsmässiga relationer ska kontrollera och utöva tillsyn över de som bedriver verksamhet med eller köper tjänster av (6§). NNR tror att det gäller att särskilja och renodla rollfördelningen mellan stat och privata verksamhetsutövare som undviker att företag får uppdrag som i grunden bör vara en angelägenhet som tillhör rättsstaten. Rikets säkerhet är något som i grunden tillhör nationalstatens primära uppgifter.

NNR finner att betänkandet andas mycket av gamla strukturer och förslag som tycks utgå från att staten ska minimera sina åtaganden och kostnader för frågor som i grunden faller tillbaka på statsmakterna att hantera och finansiera. Näringslivet är idag inte organiserat på samma sätt som under kalla kriget. Globaliseringen har medfört att många företag har delat upp produktionsprocessen i värdekedjor och i många fall med samarbeten i andra länder. Hela den kontrollapparaten som här diskuteras i betänkandet tycks snarare utgå från att Sverige är en sluten ekonomi istället för en liten öppen ekonomi. Dagens näringsliv spänner i många fall över olika sektorer där en verksamhetsutövare i formell mening kan vara ansvarig för en hel kedja och därmed komma i kontakt med att många tillsynsmyndigheter för i grunden samma verksamhet. Det vore därför lämpligt att ställa krav på samordnad tillsynsverksamhet där alla inblandade myndigheter måste samordna sig.

Det följer av förslaget att tillsynen behöver förstärkas och det presenteras för detta ett flertal åtgärder. Av framställningen följer att Försvarsmakten och Säkerhetspolisen ska svara för en samordning av den stora mängd myndigheter som får ett nytt område att utöva tillsyn över. Med tanke på hur det fungerat med t.ex. livsmedelstillsyn med tidigare delat ansvar mellan

stat och kommun är det lite förvånade att denna utredning presenterar en lösning som inte på ett bättre sätt försöker ta intryck av sådant som visat sig inte fungera inom svensk förvaltning.

De frågor som här är föremål för diskussion är dessutom av komplex och abstrakt materia där det kan antas att många verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheter har relativt låg kompetens. Att införa en bred skyldighet med starka sanktioner, samtidigt som det inte finns en tydlig ansvarsfördelningen mellan alla myndigheterna om vem eller vilka som ska ge stöd och för utarbetandet av sådant som vägledningar är således frågor som bör behandlas i sammanhanget. Det är därför en lösning där funktionaliteten och legitimiteten på förhand starkt kan ifrågasättas. NNR menar att det måste finns en myndighet som har ett helhetsansvar för detta område och kan med sitt bemyndigande ges befogenheter att besluta i olika frågor och som alla tillsynsmyndigheter måste förhålla sig till. Myndigheter är självständiga och det blir utan en form av tydlig ansvarsfördelning svårt att få till en enhetlig styrning och tillämpning av föreslagna regler.

En anslutande fråga är att dessa regler blir som ett lager till på flera rättsområden som t.ex. finansområdet där det redan finns krav på säkerhet utifrån ett stabilitetsperspektiv. Vad som skiljer tidigare skyldigheter på olika rättsområden från de krav som här diskuteras framgår inte av framställningen. Givet denna situation kommer det uppstå en osäkerhet för såväl verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheter. NNR menar att det är undermåligt att utredningen inte på ett bättre sätt förhåller sig existerande krav som kan medföra snarlika eller samma målbild. Vi behöver inte mera komplexa regler och strukturer som ökar samhällets kostnader och som har en låg effektivitet i slutändan.

En central fråga för all näringslivsverksamhet är näringsfrihet och äganderätt. Av betänkandet följer att en tillsynsmyndighet ska kunna förbjuda en överlåtelse av egendom som kan anses vara säkerhetskänslig och det ska kunna även kunna göras i efterhand inom en frist på två år. I betänkandet ges en summarisk framställning om grunderna för egendomsskydd och det följer av framställningen (s.93) att intrång av hälso-, miljöskydd och säkerhetskäl inte medför rätt till ersättning. NNR menar att denna framställning och slutsatsen kan ifrågasättas utifrån den praxis som utarbetats och uttolkats med krav på en bedömning av proportionaliteten i varje enskilt fall (se tex RÅ 1999:76). Vad som är allmänt intresse går således inte så enkelt att uttala sig om i den kontext som här diskuteras.

Här tillkommer dessutom den nya omständigheten med att säkerhetsbegreppet med förslagen kommer att tillämpas på en mängd nya samhällsområden och av många tillsynsmyndigheter med obefintliga kunskaper om grundläggande regler om egendomsskydd. Det är mot denna bakgrund inte osannolikt att enskilda verksamhetsutövare och deras egendom över tid skulle kunna betraktas vara en form av säkerhetskänslig verksamhet i någon form. Detta kan medföra att rådigheten över dessa tillgångar kan inskränks med en summarisk slutsats om att det handlar om rikets säkerhet. Därtill föreslås det kunna ske upp till två år efter att kontraktet eller egendomar/tillgångar har sålts/förvärvats. Frågan är hur och vem som ska ersätta de egendomar eller de kontrakt som anses vara ogiltiga i efterhand.

Här lyser betänkandet med en tydlig frånvaro av att omhänderta och analysera denna viktiga fråga. Möjligheten till retroaktiva beslut riskerar att skapa en oönskad osäkerhet för berörda verksamheter och därmed i förlängningen indirekta kostnader för samhället.

NNR menar att frågan om äganderätt och näringsfrihet förtjänar ett betydligt djupare analys än vad som görs i aktuellt betänkande och vi delar inte synen på ett generellt undantag från skyddet av egendom. Vi motsätter oss att åtgärder och inskränkningar i äganderätten och

näringsfriheten ska kunna göras utan att det utgår ersättning. NNR kan här konstatera att frågan hade varit naturlig att mer extensivt hantera i betänkandet och att i konsekvensanalysen mer i detalj föra en bred diskussion om möjliga scenarier och kostnader för dessa.

Konsekvensanalysen är enligt NNR mycket svepande och vag till sin karaktär. I flera fall kommer det högst sannolikt att medföra kostnader av direkt och indirekta karaktär för näringslivet. Hur stora dessa kostnader är kan givetvis diskuteras, men utredningen och konsekvensanalysen tycks mer framställa det som att de är i det närmaste obefintliga. Vad utdelningen grundar denna slutsats på för resonemang och antagande framgår inte.

NNR finner att det aktuella betänkandet med tillhörande konsekvensanalys är otydligt och undermåligt för näringslivet flera viktiga frågor. Mot denna bakgrund kan förslagen inte ligga till grund för ändrad lagstiftning.

Näringslivets Regelnämnd NNR

Tomas Lööv